

ních vyučovacích postupů s těmito dětmi. Zkušenost ukazuje, že 6 ze 7 případů může být s úspěchem vyučovány. Autor se staví za zřizování speciálních tříd pro tyto děti. (Dosud jich chodí do těchto tříd pouze 15 %, jinak chodí s normální populací). Výchova opožděných má začít už v mateřské škole. Je totiž dobré nečekat až bude dítě schopné, až uzraje. Dítě toho typu potřebuje jako jiné děti, získat sociální zkušenosti, vymanit se z přílišné ochrany matčiny a mít takové prostředí, které umožní vytvořit pojmy, tak potřebné pro denní život. Je třeba počítat s pomalým postupem, nepostupovat způsobem, který by šokoval. U starších slabých žáků doporučuje autor kombinaci vyučování na poněkud nižší úrovni a zároveň částečné zaměstnání mimo školu. Jak návštěva v speciálních třídách (na nižším stupni), tak na vyšším (stupni) kombinace vyučování a částečného zaměstnání má podle Bernarda tyto důvody: zvyšuje se efektivita práce učitele, děti jsou svobodnější, spontánnější, rovné intelektově navzájem, odpadá tyranství průměru, který je lepší a dítě se na školu těší. I rodiče přijali myšlenku speciálních tříd kladně.

Bernardova kniha je vysoce zajímavá a podnětná pro všechny, kdo se zajímají o problematiku duševní hygieny dětí a mládeže. Je psaná přehledně a s rozhledem po celé anglosaské literatuře. Škoda, že vzhledem k tomu, že jsem se o nejzajímavějších problémech zmínil o něco obsáhleji, bylo na druhé straně nutné pro nedostatek místa některé další řešené problémy pouze vyjmenovat.

Libor Miček

Psychologické problémy v priemyselnej výrobe. Psychologické monografie SAV, 1, Bratislava, 1964, str. 160. Zahajovací svazek Psychologických monografií, vydávaných Ústavem experimentálnej psychológie SAV, tvorí sedm studií domácích autorů a jedna práce sovětská. Cílem nové vydavatelské edice je zpřístupňovat vědecko-výzkumné práce z oblasti psychologie, zaměřené na řešení aktuálních problémů společenské praxe, vytvořit spojení mezi základním výzkumem a aplikací na různých úsecích odborné práce, kde jsou používány psychologické poznatky.

O. Matoušek a J. Růžička v práci „Psychologické studium pracovních podmínek u převážně automatizovaných prací ve válcovně“ podávají zprávu o výzkumných zjištěních ze sledování práce operátorů v SONP v Kladně. Zprostředkované řízení výrobního procesu v prvních etapách automatizace klade poměrně vysoké požadavky na odbornou přípravu, na přecpěnlivost a intelektuální procesy u obsluhujících pracovníků. Vzniká proto potřeba využívat při plánování, projekci a konstrukci nových moderních provozů vedle disciplín technických a ekonomických i poznatky vědních oborů, zabývajících se pracujícím člověkem, především psychologie a fyziologie práce.

Východiskem psychologického rozboru je posouzení spolehlivosti a účinnosti celého systému v jednotě s činností pracovníka. Výsledky práce potvrdily užitečnost tohoto přístupu a ukázaly na řadu konkrétních nedostatků v uspořádání pracovního stanoviště operátorů, ve vybavení kabin a uspořádání sdělovačů a ovladačů. Návrhy na úpravu se týkají sladění řídicí činnosti s ohledem na funkci strojního zařízení a funkce vykonávané operátorem, volby vhodných sensorických cest a rozmístění ovladačů, zlepšení osvětlení, mikroklimatických podmínek a snížení hladiny hluku. V budoucnu bude zapotřebí doplnit terénní výzkum ještě některými laboratorními metodami. Jen teoreticky všestranný a komplexní přístup může zaručit účinnou spolupráci psychologické vědy s výrobní praxí a také nezbytný předstih před potřebami praxe.

V článku „Niektoré otázky usporiadania signalizačných prvkov na radiaciích pultoch“ řeší M. Stráženec problematiku uspořádání sdělovačů a ovladačů na základě experimentálního modelu. Proměnnými byla nasycenost podnětového pole a shodnost podnětové a odpovědní situace. Na podnětovém panelu bylo použito 96 a 24 světél, k odpovědi sloužily 2 klíče. Zvýšení nezávažné informace nemělo vliv na chybovost, RC se zvýšil o 6 %. Podstatně větší vliv mělo narušení shodnosti mezi podnětem a odpovědí. Nejhorší výkon byl zaznamenán při odpovědi levou rukou na podněty v horní polovině pole a pravou rukou na podněty v dolní polovině pole.

J. Krivohlavý v práci „Niektoré otázky informačného zatěžování a přesnosti výkonu operátorů“ zkoumá možnosti vyjádření pracovní zátěže operátorů v elektrárně pomocí odhadu celkového množství informací, které mohou být podávány a měřením výkonu v přecpěnlivém úkolu (čtení předlohy s Landoltovými kroužky), který byl prováděn před směnou a po směně. Rozdíl mezi množstvím prezentované informace se, soudě podle technické literatury i podle vlastních pozorování, stále zvětšuje. Zatím je obtížné tento poměr nějak objektivně určit, neboť neznáme mezi jiným rozsah skutečně využívané informace. Byly proto provedeny další laboratorní pokusy s cílem objasnit vztah mezi množstvím ztracených informací a mezi trváním expozice předlohy. Pokusy ukazují, že při zkracování expozice panelu se zvyšuje podle očekávání množství ztracené informace, a sice poněkud rychleji, než by se předpokládalo.

J. Dornič se v článku „Presnosť lokalizácie uniformných optických signálov ako funkcia rozsahu interpolovanej aktivity“ zabýva vlivem působení vložené činnosti na bezprostřední paměť. K měření bylo použito zjišťování přednosti lokalizace signálů na panelu, vložená činnost spočívala ve stlačování tlačítek po 1 vteřinu, 5 a 9 vteřin. Presnost odložené reprodukce se zmenšovala přímo úměrně k trvání vložené činnosti. Výsledky mají význam zejména pro takové situace, kde množství presentované informace na panelech přesahuje percepční kapacitu operátora, resp. kde počet současně presentovaných signálů přesahuje rozsah bezprostřední paměti pro danou kategorii podnětů.

J. Daniel zkoumá v práci „Variabilita senzomotorickej reakcie ako ukazovateľ stavu CNS“ vztah rozptylu reakčních dob k výskytu únavy u strojvůdců elektrických a parních lokomotiv. Dřívější práce ukázala na významné prodlužování reakčních dob ve stavu únavy. Určitou diagnostickou hodnotu má také zvyšování variability RČ, vyjádřené variačními koeficienty. Bylo zjištěno u 59 % vyšetřených, nicméně zvyšování rozptylu je méně výrazné než prodloužení průměrného RČ. Neodráží také vliv délky pracovní doby.

K. S. Točilov z laboratoře fyziologie práce Leningradské státní university pojednává v článku „O fyziologickom mechanizme nácviku ako biologickom základe pohybových schopností človeka“ o nových poznatech, týkajících se zautomatizovaných úkonů. Bylo použito mechanické a elektromyografické registrace v průběhu vypracování pohybových návyků. Výsledků analýzy pracovní činnosti člověka v procese nácviku může použít s výhodou studium individuálních a typových zvláštností.

S. Dornič v práci „Vplyv počtu súčasne kontrolovaných prvkov na efektívnosť vzhľadovej kontroly“ referuje o výsledcích účinnosti vizuální kontroly kulíčkových ložisek. Výzkum ukázal, že za důležitý zdroj chyb při kontrolním procesu možno považovat skutečnost, že čas, připadající na jeden prvek se při zvyšování počtu současně prohlížených předmětů zkracuje. Jsou uvedeny návrhy na zlepšení výcviku kontrolorek.

H. Florek sledoval v práci „Psychologické aspekty štruktúry robotníckých kolektívov a ich vzťahy k výrobným problémom pracoviska“ některé sociálně-psychologické otázky v kolektivech, soutěžících o titul BSP. Použil v podstatě sociometrickou metodu a zjišťoval vliv soutěže na vztahy mezi jednotlivci z několika aspektů. Hnutí vnáší pohyb do interpersonálních vztahů, činí kolektivy dynamičtějšími a diferencovanějšími, vytváří lepší vztahy k výrobním podmínkám.

Bohumír Chalupa

František Mareš, vynikající postava českého kulturního života v Brně (1882—1941)

Uspořádal Alois Gregor s redakčním kruhem. Brno 1962, stran 94.

Ke stému výročí narození Františka Mareše vydala Obvodní osvětová beseda Brno II. jubilejní sborník, hodnotící Marešovu činnost z různých hledisek. Tento záměr měl jistě své oprávnění. Marešovo působení si zasloužovalo pozorného studia, neboť Mareš byl dlouholetým ředitelem škol Vesných v Brně a organizátorem škol Živeny na Slovensku a vůbec výrazným zjevem naší kultury (zejména na Moravě) koncem 19. a v prvních desetiletích 20. století. Protože odborná literatura sborníku, vydanému v nízkém nákladu 300 exemplářů, pozornost nevěnovala, chei na něj ve své recenzi upozornit.

První polovina publikace obsahuje několik hodnotících statí, druhá polovina je převážně vzpomínková. Z hodnotících statí je významná hned první, nazvaná Fr. Mareš — průkopník ženského vzdělání na Moravě. Helena Steinerová v ní oceňuje ideovou koncepci, ze které Mareš vycházel a kterou v praxi důsledně realizoval. Tato koncepcie byla odvozena z úsilí těch českých spisovatelek a kulturních pracovník (jako byla B. Němcová, K. Světlá, E. Krásnohorská aj.), které ve vzdělání viděly základní předpoklad k důstojnému uplatnění ženy jak ve společnosti, tak v rodině. Steinerová se dívá na Marešovo snažení historicky a dokazuje, že jeho pojetí ženského vzdělání bylo na svou dobu pokrokové a v souvislosti s tím byly pokrokové také pedagogické metody, jež zaváděl na školách pro dívky. Zároveň Steinerová zdůrazňuje, že Mareš se dovedl vyhnout jednostrannému emancipačnímu názoru na ženskou otázku.

V další stati Život Františka Mareše se Miladě Wurmové podařilo zevrubně vypsát životní osudy Marešovy. Učinila tak zčásti na základě dosavadních biografii, zčásti na základě archívního materiálu.

Růžena Schützová v článku František Mareš — organizátor a budovatel škol Vesných podala výstižnou charakteristiku školských poměrů v Brně na rozhraní 19. a 20. století. Ukázala, jak „velké“ možnosti vyššího vzdělání měly v Brně české dívky do r. 1886: buď soukromý německý vychovávací ústav, nebo německý klášter. V této situaci navrhl prof. František Dlouhý školu pro dívky, kterou r. 1886 uskutečnila Eliška Machová a na níž r. 1888